

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

פרק ראשון חמש עשרה נשים

דף ב

מצוות יבום וחליצה

מי שמת בלא בנים, ובשעה שמת היתה לו אשה או מספר נשים, וגם היה לו אח או מספר אחים. אשת המת אינה מותרת בפטירתו לכל אדם שנאמר, "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר". וזאת עד שיקויים בה מצוות יבום או חליצה.

מצווה יבום היא שאחיו של המת כונס את אשת המת, להיות לו לאשה.

שנאמר, "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ויבן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה" (דברים כ"ה ה').

ושונה יבום מקידושי שאר נשים, שהמקדש אשה להיות לו לאשה מקדש אותה בכסף או בשטר או בביאה, אבל יבמה אינה נעשית אשתו של היבם אלא על ידי ביאה בלבד, שנאמר "יבמה יבא עליה".

ולאחר שכונס אותה בביאה, היא נעשית אשתו לכל דבר, ומעתה אם בא לגרשה, יוצאת ממנו בגט.

ואם אין היבם חפץ לייבם את היבמה, היא יוצאת ממנו בחליצה על ידי שהיא חולצת את נעלו ועושה כסדר האמור בפרשה, ובכך היא מותרת להינשא לאיש אחר.

שנאמר, "ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו. ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל" (דברים כ"ה ז'-י').

איסור אשת אח שלא במקום מצווה

נתבאר שמי שמת בלא בנים והיה לו אח, אותו אח מייבם את אשת אחיו המת.

ודווקא באופן הזה שמת האח בלא בנים ויש מצוות יבום, אשתו מותרת לאחיו, משום מצוות יבום.

אבל במקום שאין מצוות יבום, אשת האח אסורה מהתורה באיסור ערוה, שנאמר "ערוה אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא" (ויקרא י"ח ט"ז).

חמש עשרה נשים פטורות מיבום וחליצה

נתבאר, שמי שמת בלא בנים, ובשעה שמת היו לו אשה וגם אח, אשת המת זקוקה לאחי המת ליבום או לחליצה.

כן הדין, כשאותו אח יכול לשאת את היבמה, אבל כשהיבמה אסורה על היבם, שאם היה מקדש אותה הקידושין לא היו תופסים, כי היא אסורה לו משום איסור ערוה [שאינו איסור אשת אח], היא מותרת לכל אדם מיד ופטורה גם מיבום וגם מחליצה.

ובמשנתנו נמנו חמש עשרה נשים, שאפשר שהיו למת קידושין בהן, ואף על פי כן לאחיו החי הן אסורות משום ערוה, ולכן הן פטורות מיבום ומחליצה.

בבקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

א-ב-ג. בתו. ובת בתו. ובת בנו.

בתו של יבם וכן בת בתו ובת בנו של היבם אסורות לו, שנאמר, "עֲרֹות בַת בְּנֵךְ אוֹ בַת בְּתֻךְ לֹא תִגְלֶה עֲרֹותָן כִּי עֲרֹותָךְ הִנָּה" (ויקרא י"ח י').

ולאחיו המת היו מותרות, כי אצל אחיו, הן בת אחיו, ובת בת אחיו, ובת בן אחיו. שאינן אסורות.

ואם נשאו לאחיו ומת, ונפלו לפניו ליבום הרי הן ערוה אצלו, ופטורות מיבום וחליצה.

ד-ה-ו. בת אשתו. ובת בנה. ובת בתה.

בת אשתו של יבם וכן בת בנה ובת בתה של אשתו של היבם אסורות ליבם, שנאמר, "עֲרֹות אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת בַּת בְּנֵהּ וְאֶת בַּת בְּתֻלָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלוֹת עֲרֹותֶיהָ שְׂאֵרָה הִנָּה זָמָה הוּא" (ויקרא י"ח י"ז).

ולאחיו המת היו מותרות, כי אצל אחיו, הן בת אשת אחיו ובת בת אשת אחיו ובת בן אשת אחיו שאינן אסורות.

ואם נשאו לאחיו ומת, ונפלו לפניו ליבום הרי הן ערוה אצלו, ופטורות מיבום וחליצה.

ז-ח-ט. חמותו. ואם חמותו. ואם חמיו.

חמותו של יבם וכן אם אמותו ואם חמיו של יבם אסורות ליבם, שנאמר, "עֲרֹות אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת בַּת בְּנֵהּ וְאֶת בַּת בְּתֻלָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלוֹת עֲרֹותֶיהָ שְׂאֵרָה הִנָּה זָמָה הוּא" (ויקרא י"ח י"ז).

ולאחיו המת היו מותרות, כי אצל אחיו, הן חמות אחיו, ואם חמות אחיו, ואם חס אחיו.

ואם נשאו לאחיו ומת, ונפלו לפניו ליבום הרי הן ערוה אצלו, ופטורות מיבום וחליצה.

י. אחותו מאמו ולא מאביו.

אחות של יבם, אפילו אם אחותו מאמו בלבד ולא מאביו, אסורה ליבם, שנאמר "עֲרֹות אֲחֹותָךְ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלְדֹת בַּיִת אוֹ מוֹלְדֹת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרֹותָן" (ויקרא י"ח ט').

ולאחיו מאביו ולא מאמו היתה מותרת, כי אינה אחות אחיו כלל.

ואם נישאת לאחיו, ומת, ונפלה לפניו ליבום הרי זו ערוה אצלו ופטורה מיבום וחליצה.

יא. אחות אמו.

אחות אמו של יבם, אסורה ליבם, שנאמר, "עֲרֹות אֲחֹות אִמֶּךָ לֹא תִגְלֶה כִּי שְׂאֵר אִמֶּךָ הוּא" (ויקרא י"ח ג').

ואם היה לו אח מאב ולא מאם אחות אמו היתה מותרת לאחיו המת, כי אצל המת אינה אחות אמו כלל.

ואם נישאת לאחיו, ומת, ונפלה לפניו ליבום הרי זו ערוה אצלו ופטורה יבום וחליצה.

יב. אחות אשתו.

אחות אשתו של היבם אסורה ליבם כל זמן שאשתו בחיים, שנאמר, "וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹותָהּ לֹא תִקַּח לְצֶרֶר לְגִלוֹת עֲרֹותֶיהָ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ" (ויקרא י"ח ח').

ולאחיו המת היתה אחות אשתו של יבם מותרת כי אצל אחיו המת היא לא היתה אחות אשתו.

ואם נישאת אחות אשתו לאחיו, ומת אחיו, ונפלה לפניו ליבום, הרי זו ערוה אצלו ופטורה מיבום וחליצה.

יג. אשת אחיו מאמו ולא מאביו.

היה ליבם אח מאם, ולאח זה היתה אשה, אותה אשה אסורה ליבם לעולם, כי אשת אח אסורה בין אם הוא אח מאב ובין אם הוא אח מאם, שנאמר "עֲרֹות אִשְׁתְּ אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹות אֲחִיךָ הוּא" (ויקרא י"ח י"ז).

ואם היה ליבם גם אח מאב ולא מאם, זאת שהיתה אשת אחיו מהאם אינה קרובה לאחיו מן האב, שהרי אינה אחותו כלל.

ואם לאחר שהיתה זו אשת אחיו מהאם, יצאה ממנו בגט או באלמנות, ונשאה אחיו מאביו, ושוב מת אחיו מאביו, היבם אינו יכול לייבם אותה, כי אצלו היא ערוה בגלל נישואיה הראשונים לאחיו מהאם, ופטורה מיבום וחליצה.

קישור לקבלת ה"בקי צור"

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

יד. אשת אחיו שלא היה בעולמו.

נתבאר, שאף על פי שאשת האח אסורה מהתורה באיסור ערוה, שנאמר "עֲרֹת אִשְׁתְּ אָחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹת אָחִיךָ הוּא" (ויקרא י"ח ט"ז) אם מת האח בלא בנים, יש מצוות יבום, ואשת האח מותרת.

ומצוות יבום נאמרה רק לאותם אחים שהיו בעולם בשעה שמת זה, אבל אם נולדו לו אחים לאחר מותו, אותם אחים אינם מותרים לייבם את אשתו, והיא אסורה להם באיסור ערוה.

ואם מתחילה היו שני אחים, ראובן ושמעון, ומת ראובן בלא בנים, ולאחר מכן נולד להם אח, ושמעון לוי שמעון מותר לייבם את אשת ראובן, כי בשעה שמת ראובן היה שמעון קיים, ולוי אסור לייבם את אשת ראובן, כי בשעה שמת ראובן לא היה לוי קיים, ומעתה אשת ראובן אסורה על לוי באיסור ערוה של אשת האח.

ואם עמד שמעון וייבם את אשת ראובן, וגם שמעון מת בלא בנים, אף על פי שבשעת מות שמעון היה לוי קיים, לוי אינו יכול לייבם את אשתו, כי כבר נאסרה עליו עולמית מחמת היותה אשת אחיו ראובן.

טו. כלתו.

כלתו אסורה ליבם לעולם, אף אחר מות בנו, שנאמר, "עֲרֹת כְּלָתְךָ לֹא תִגְלֶה אִשְׁתְּ בְּנֶךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרֹתָהּ" (ויקרא י"ח ט"ו).

ואפשר שתהא כלתו נשואה לאחיו המת בהיתר, כגון שמת בנו, והלכה אשת בנו ונשאת לאחיו, שאצל אחיו אינה ערוה.

ואם לאחר מכן מת אחיו, ונפלה לפניו ליבום היא ערוה אצלו משום שכבר היתה כלתו, ופטורה מיבום וחליצה.

פוטרת צרותיהן וצרות צרותיהן

מי שהיה אחיו נשוי אחת מחמש עשרה נשים הנזכרות, שהן ערוה אצלו, כגון שהיה אחיו נשוי בתו, ובנוסף היה אחיו נשוי אשה נוספת, שאינה ערוה אצלו. ומת אחיו בלא בנים, כשם שבתו שהיא ערוה אצלו, פטורה מיבום וחליצה, כך צרתה, כלומר האשה הנוספת, פטורה מיבום וחליצה.

ומאחר שצרת בתו לא הותרה לו ליבום, מעתה נעשית הצרה עצמה ערוה אצלו, שהרי הצרה היא אשת אחיו, ואשת אחיו היא ערוה אצלו, כמו שנאמר, "עֲרֹת אִשְׁתְּ אָחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹת אָחִיךָ הוּא" (ויקרא י"ח ט"ז), אלא שבמקום יבום הותרה לו, אבל כל שלא הותרה לו ליבום, הרי היא אסורה לו מחמת עצמה מדין ערוות אשת אח.

ומעתה, מאחר שהצרה אסורה מחמת עצמה, היא חוזרת ואוסרת צרותיה. כגון אם היו שלושה אחים, ראובן שמעון ולוי, ונשא ראובן את בת לוי ואשה נוספת, ומת ראובן. מאחר שבת לוי אסורה ללוי, גם צרתה אסורה ללוי, אבל לשמעון שתיהן מותרות. הלך שמעון וכנס את צרת בת לוי, ונשא אשה נוספת, ומת. זו שייבם שהיתה צרת בת לוי אסורה ללוי, שכבר נאסרה לו כשמת ראובן, ומאחר שנאסרה, היא חוזרת ואוסרת לו את צרתה.

ומאחר שצרת צרת בת לוי נאסרה ללוי, מעתה היא אסורה מחמת עצמה, ואוסרת צרותיה, אם היו אחים נוספים ויבמו הם, וכן לעולם.

יצאה ממנו הערוה

קודם מותו צרתה מתייבמת

דין זה, שצרת ערוה פטורה גם היא מהיבום והחליצה אמור רק כשבשעת מיתת האח עדיין היתה צרת ערוה, כלומר שבשעת מיתת האח עדיין היתה הערוה עצמה אשתו של האח, ונמצאת צרתה צרת ערוה.

אבל אם עוד קודם מותו כבר יצאה ממנו

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערווה, כך שבשעת מיתתו, כבר לא היתה הצרה צרת ערווה, הצרה מתייבמת או חולצת כשאר נשים.

ובמשנתנו נמנו ארבעה אופנים, שעל ידם נחשבת הצרה כמי שכבר יצאה מרשות בעלה קודם מותו, ואין צרתה צרת ערווה.

ואלו הם:

א. מתה קודם מות בעלה. שבכך בשעת מותו כבר לא היתה אשתו, ואין צרתה צרת ערווה.

ב. מיאנה בבעלה. כלומר, שהיתה קטנה, שאינה ראויה לקבל קידושין בעצמה, וגם היתה יתומה, שאין לה אב שיקבל קידושיה, והיו קידושיה לאח המת מתקנת חכמים בלבד. והדרך לצאת מקידושין אלה היא במיאון, שאומרת, אי אפשי בבעלי. ואם מיאנה בו קודם שמת, בשעה שמת לא היתה אשתו, ואין צרתה צרת ערווה.

ומיאון לא יתכן שימצא בחמותו ואם חמותו ואם חמיו, שכן נשים אלה כבר ילדו, וקטנה אינה יולדת, ואם כן גדולות הן וגדולה אינה ממאנת.

ג. נתגרשה מבעלה קודם מותו. שבכך בשעת מותו כבר לא היתה אשתו, ואין צרתה צרת ערווה.

ד. נמצאת איילונית שאינה ראויה ללדת, ובכך נמצאו קידושיה קידושי טעות, ואינם קידושין, ואם כן אינה אשת אחיו.

וגם דבר זה שתימצא איילונית לא יתכן שימצא בחמותו ואם חמותו ואם חמיו, שהרי כבר ילדו.

כל היכולה למאן ולא מיאנה

נתבאר, שיתומה קטנה, קידושיה קידושין דרבנן בלבד, ויכולה לצאת במיאון.

וכשמת אחד האחים בלא בנים, והיו לו שתי נשים, האחת ערווה ליבם, ואחת צרתה.

וזו שהיא ערווה ליבם, לא היתה מקודשת למת קידושי תורה, אלא רק קידושין דרבנן.

נמצא שמדין תורה לא היתה הערווה של היבם אשת המת, ואם כן צרתה אינה צרת ערווה, וזקוקה ליבום או לחליצה.

ומאחר שמדרבנן היא צרת ערווה, אמרו חכמים שלא תתייבם, וכדי שתהא מותרת לשאר בני אדם, היא חולצת.

סדר העריות שבמשנתנו

לעיל נמנו חמש עשרה עריות, שהן פטורות ופטורות מיבום וחליצה. וכסדר שנסדרו לעיל הן סדורות במשנתנו. ובגמרא נאמרו מספר סברות, באיזה סדר ראוי לסדרן, ומדוע נסדרו בסדר הנזכר לעיל.

א. יש לפתוח באחות אשה שממנה הכל למדים.

סברא אחת שהזכירו בקושיית הגמרא היא, שראוי היה לפתוח תחילה בערוות אחות אשה, שהיא הערווה שבה נתפרש בתורה שהערווה פטורה מיבום, וממנה למדנו לשאר עריות, כפי שיתבאר בעזה"י בסוף דף ג'.

ב. יש להתחיל בחמורות.

סברא נוספת שהזכירו בגמרא, שראוי לפתוח בעריות החמורות תחילה. ולדעת רבי שמעון, שהמיתה החמורה במיתות בית דין היא שריפה, יש לפתוח בעריות שעונשן שריפה, והן בתו, ובת בתו, ובת בנו, בת אשתו, ובת בתה, ובת בנה, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו.

אלא שלפי הסברא הזו, היה ראוי להקדים

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ב

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

את חמותו לכל השאר, כי ענין זה שכל אלו עונשן שריפה, נתפרש בחמותו, שנאמר בה, "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּה זָמָה הוּא בָּאֵשׁ יִשָּׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם" (ויקרא כ"י"ד).

וכמו כן, לפי סברא זו, לאחר תשע העריות שעונשן שריפה היה ראוי למנות את כלתו, שעונשה סקילה, ולדעת רבי שמעון היא המיתה החמורה אחר שריפה. ושאר העריות ימנו אחריהן, שיש בהן כרת בלבד בלא מיתת בי"ד.

ואולם, במשנתנו לא נמנו העריות, לא כסברא ראשונה, שיש לפתוח באחות אשתו. ולא כסברא שניה, שיש לפתוח בחמותו, ולאחר תשע עריות שבשריפה יש למנות את כלתו. והערוה הראשונה שפתחו בה במשנתנו היא בתו. ונאמרו מספר טעמים לדבר.

ג. פתח בערוות בתו הלמדה מדרשה.

מתחילה אמרו, שהסיבה לכך שפתחה משנתנו בערוות בתו, משום שערוות בתו היא איסור ערוה שאינו מפורש בתורה כשאר עריות, ולמד מדרשה [כפי שיתבאר להלן בעזה"י]. וכיון שהוא למד מדרשה, הוא חביב על התנא יותר, ולכן הקדימו.

דף ג

ואף שלענין זה שהעריות פטורות מיבום, רק ערוות אחות אשתו מפורשת, וכל השאר למדות מדרשה. לענין איסור ערוה עצמו, ערוות בתו היא הערוה היחידה הלמדה מדרשה, ולכן הקדימה.

והקשו על הסברא הזו, שכן אף שנתבאר מדוע יש להקדים את ערוות בתו, שעיקרה למד מדרשה, מכל מקום מאחר שגם שאר עריות חוץ מאחות אשתו, ענין זה שהן פטורות מיבום למד מדרשה, היה לנו לכתוב את כל העריות אחר בתו, שיש בהן דרשה בדבר אחד, ולבסוף לכתוב את ערוות אחות אשתו, שאין בה דרשה כלל.

ואין לתרץ שהסיבה שהקדימו אחות אשתו, כי רצו להסמיכה לאחותו ואחות אמו שהן ערוות אחיות, שהרי היו יכולים להסמיכן באופן שיהיו כולן לבסוף, ואחות אשתו אחרונה.

ד. סידורן לפי קרבתן.

מסקנת הגמרא, שעיקר סדר העריות של המשנה הוא לפי קרבתן.

פתח בבתו, ובת בתו, ובת בנו, שהן קרובי עצמו, ואין לך בכל העריות קרובות כאלו.

ומתוך כך שהזכיר שלוש דורות למטה של קרובי עצמו, הזכיר גם כן שלוש דורות למטה של קרובי אשתו, בת אשתו, ובת בתה, ובת בנה, שהן דומות לקרובות עצמו.

ומתוך כך שהזכיר שלוש דורות של קורבת אשתו למטה, הזכיר שלוש דורות של קורבת אשתו למעלה, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו.

ולאחר מכן חזר לסדר קרובי עצמו, והזכיר אחותו ואחות אמו, שהם קרובי עצמו, וקרובים לו יותר מכלתו, שאינה קרובתו, ואסורה לו רק מכח קדושי בנו.

ומתוך כך שהזכיר ערוה של איסור אחווה, הזכיר גם ערוות אחות אשתו. וכן ערוות אשת אחיו מאמו. וערוות אשת אחיו שלא היה בעולמו. אף שהיה ראוי להקדים להם את כלתו.

ולבסוף הזכיר כלתו, שהיא היחידה שעוד לא הזכיר.